

מסכת ברכות פרק א – שיעור י (אכילה לפני מצוה)

מראה מקומות

- ברכות דף י: אמר ר' יוסי בר' חנני' ובראשונים שם
- סוכה דף ל"ח. משנה מי שבא בדרך ובראשונים שם
- שבת דף ט: ובראשונים שם

לולב הגזול

פרק שלישי

סוכה

לח

(א) נקודותיו דף ל פה, (ב) נמילה ל: (ג) ע"י תוס' שבת ט: ד"ה ואם, (ד) שנת ט: (ה) פסחים קע"ג, (ו) גרמט דף כ: (ז) ר"ה כ"ט, (ח) שבת זכב, (ט) פסחים ק"ה, (י) פסחים ק"ה, (יא) ברכות פ"ה ה"ח, (יב) עין תוס' מגילה ד' ד"ה נשים.

גליון הש"ס

גמ' אמר רבא מאי קרישאי. ענין זה יצאנו דף קמ ע"ב:

ליקוטי רש"י

כ"ה היום כשר. ואע"ג דקיימא לן ויזין מקדישין למנות דכתיב ויחשב אהניס נפקר (בראשית כג) אפילו הכי כשר כל היום (מגילה ב:). "לפסול" כל ההלל (פסחים ק"ט): מברך. ברכת המזון לאינו אס' אין אלו ידוע לנכר (ברכות כ:).

הגהות וציונים

[א] "צ"ל כפול" (גליון:); [ב] לשון תוס' בדפוס כן הוא. והא דמשמע ברש"י נזיר שהוא מדרבנן דרד"ש "אמר ר' יין מצוה כיוון הרשות וקאמר מאי הוא קידושא ואבדלתא מושבע ועומד הוא בתמיה יין ודאי מדרבנן אב"א קידוש עצמו דאורייתא עי"ש בגמ' ורבותי שם ד"ה מאי היא: [ג] ברש"י ל"ג "ומשני" אלא וכו' קידוש עצמו וכו', ועיין הג"צ הקודם: [ד] יש להוסיף בשמיעה לחודיה "א קתני (דפוס) ועין מהר"ם ורש"י שהיה כן: [ה] גי' ר"מ ואינו יכול לדקדק מכאן דאין חיובות בבהמ"ז דאורייתא דלפ"ת חיובות דאורייתא אלא כיון דאין מצטרפות (גליון):

שירי מצודה. מנחה שהיא שירים שאינה עיקר לעכז כפרה אעפ"כ חשונה היא לעכז את הפורענות: שהרי תנופה שירי מצודה היא. ואינה מעכבת כדתנא בפרק כהניס ומיימין לה צממא ליומא (דף ה'). לתנופה לכפר וכי תנופה מכפרת והלא אין כפרה אלא זדס אלא שאם עשאה לתנופה שירי מנחה ששירה ולא עשאה מעלה עליו הכמוז כאלו לא עשה מן המנומחר וכיפר כלומר אעפ"כ כיפר שאין צריך להביא קרבן אחר: וכן ה"ל. מולין ומצא מעלה ומוריד: ממשו ל"ה. מולין: ומייתי. מצא: גירא בעיניה דספגא. הרי זה לך צעיניו של שטן שראה צעיניו שאין צו כח לנתק מעליו עול מנות: ולא מיתא היא. אין נכון לומר כן: "אגרוי. שיתגרה צו שטן שהוא יר הרע וישלחו לעשות מעל קונו וימקור עצמו על הדבר: **מתני'** יודע ע"י שדחנו. אס שכת ולא נטל קודם אכילה צריך להפסיק סעודתו וליטול לולב: **גמ'** אם התחילו אין מופסקין. גצי תפלת המנחה תנן לה צמסכת שנת לא ישז אדס לפני הספר ולא יכנס לא לאכול ולא לדון ואס התחילו קודם המנחה ומסכה סעודתן והגיע זמן המנחה אין מופסקין אין צריכין להפסיק סעודתן ולהתפלל: הא דאיכא שהות ביום. התם גדאיכא שהות להתפלל אחר שיגמרו סעודתם ומתני' להכא גדאיכא שהות שמתשך סעודתו עד שמתשך: ומאי קושיא. תפלה אלוכל דלאתרין רב ספרא לשניי עלה דלמא תרוייהו גדאיכא שהות וגצי לולב מופסקין דמדאורייתא היא אכל תפלה דרבנן: **א"א** אי קשיא. דלאתרין רב ספרא לשניי היא גופה קשיא לולב לולב רישא דקתני מופסקין ויפסק משמע ימתין אס ירצה שהרי יש לו שהות כל היום: דלמא מצודה אפסוקי. שמה ישכת ויפסע: **א"א** אמר ר' זירא **צ"ע**. כי אלאתרין רב ספרא לשניי משוס קושיא קמיתא אלאתרין: **מתני'** מקרין אותו. קך היו נוהגין אחד קורא את ההלל ומנח"א את הרצים ואס היה עבד או אשה או קטן הואיל ואין ממוצי דבדר אין מנח"א את הממוצי מניד חובתו" הלכך עונה אחריו כל מה שהוא אומר: **ותבא** ד' באיריה. שלל למד ואס למד תבא לו מאירה שמצוה את קונו לעשות שלוחים כאלה: עונה אחריו ה"ל. על כל דבר שהוא אומר והכי קתני לה צמסכת סוטה (דף ז'): כיצד אמרו ישראל שירה צים כגדול המקרא את ההלל והס עונין אחריו הללויה משה אמר אשירה לה' והס אומרים אשירה לה' משה אמר כי גאה גאה והס אומרים אשירה לה' אלמא דעל כל דבר ודבר קאמר דעונין הללויה: **צ"ע**. כל פסוק ופסוק וגוהו קן מפני שיש פרשה שכולה כפולה הודו תפלה וסוף יאמר נא שנתה פעמים קראתי יה עוניי במרחצו ה' לי ה' לי טוב לחסות טוב לחסות כצוני עבדי דתהימי ויהי לי לישועה קול רנה וישועה ימין ה' ימין ה' לא אמות ולמות לא נתניי פתחו לי שערי זה השער וגו' אצל מאודך ולמטה אינו (כופל"ב) והיינו דלמרינן לקמן (דף ל"ט). מוסיף לכפול מאודך ולמטה: **גמ'** באמת אמרו. כל באמת הלכה היא" ואין חולק דבדר: בן מברך אביו. צרכות המזון משהגיע לחינוך דחייב מדרבנן וצמסכת צרכות פרק מי שמתו (דף כ:). מוקים לה כגון שלל אכל אצו אלא כוית או כפילה דהוי שיעורא דרבנן דמדאורייתא לא מייחייב עד דשבע דכתיב ואלתל ושצעת וצרכת הלכך אחי מדרבנן ומפיק מדרבנן: שאשתו ובניו מברכין לו. דודאי מתמת שלל למד הוא:

מאי קושיא דלמא הא דאורייתא הוא דרבנן. מימיה והרי קידוש היום דאורייתא כדלמרי' פ' מי שמתו (בבב"ב דף כ: ושם) נשים חייבות בקידוש היום דבר תורה והא דמשמע צריש נזיר (דף ז'): שהוא מדרבנן" אין הוא מדרבנן דרד"ש לאסור על היין מנחה כיון הרשות וקאמרין מאי היא קידושא ואבדלתא מושבע ועומד הוא ומשני" קידוש עצמו דאורייתא ולפ"ה א"ר יוסי צריש ערבי פסחים (דף ק. ושם) דאין מופסקין ופסקין התם הלכה כר' יוסי צע"ש וכו' יהודה צערב פסק וי"ל דשאני קידוש היום שיכול לקדש ציוס ככלילה" ולכא למיתש לפשיעות' כולי האי ועוד לפי שעוסק צמסודת שנת לא חיישין כולי האי שנתא יתעלל בקידוש היום: **וין** טוב שני דרבנן. ואכתי הוה מני לשתויי דלדי ולידי איכא שיהו אלא משום דכולי יומא וזמניה הוא חיישין טפי דלמא אחי למיפשע דלמרינן פ"ק דשבת (דף י'). צמנחה כיון דקציעא ליה זמנא מירמת ולא אחי למיפשע ערביה כיון דכולי לילא זמניה לא מירמת ואחי למיפשע ואין לומר משוס דהתם לילא זמן שינה ומיישין טפי דל"כ הוא טעמא ה"ל למימר התם וי"ל דתפלה צריכה שהות ומתעלל צה טפי מנטייל לולב דמכי אצבדיה נפק ציה: **מדקתני** מי שבא בדרך. מימיה צטוף פ' תפלת השחר (בבב"ב דף ל. ושם) אמרי' השכים ללאת לדרך מצאין לו שופר ותוקע [לולב ומנענע] והיינו ציוס טוב וי"ל דהיכא דליכא למיטעי לא חייש ומיירי צהולך צמון התמוס למקוס שצא חכס ועוד דהתם קתני ללאת ללוב לצרכות מצינו הולך לקראת חכס ועלל ללוב קודם שילא אצל הכא קתני מי שצא בדרך וכשיכנס צביטו נוטל לולב משמע שממקוס רחוק צא לציטו:

רבינו הגנאל

הבאה כארי' ג"פ פי' כסכות כמו לכסכות קרמי (בבב"ב דף י' ע"ב) והוא כמו חיובן ובעיני דר' ירמי' התם במס' נדה ולא איפשיטא ועלתה בחיוב: מתי' מי שבא בדרך ואין בידו לולב כשיכנס לביטו נוטלו על שלחנו וכו'. אלמא מופסק סעודתו ונטלו ואוכל איני והתנן שבת פ"א לא כיוסא אבדלו סמוך למנחה עד שיתפלל וקתני אס החיובו אין מופסקין. ושנינו אין איכא שהות ביום כדי לאכול ולגמור סעודתו ואח"כ מהפסק אינו מופסק ואס אין שהות ביום מופסק ומתני' בדליכא שהות ביום. ואמת רבא ושני שנייא אחרניא ואמר לא שני לן בין מצוה דאורייתא למצוה דרבנן הלא בהדיא שנינו מופסקין לקיש ואין מופסקין תפלה הלכך לולב דמדאורייתא מופסק תפלה דמדרבנן לא מופסק אלא מתני' היא גופא קשיא קתני כשכנס לביטו נוטלו על שלחנו אלמא מופסק הדר תני בשחרית. ומשני (פ) וב איש לא שוי לולב תפלה ואמר לכתחלה איבעי ליה לאפסוקי ואי לא מופסקי יטול כל היום שחרית יטול בין הערביים שכל היום כשר ללולב ושינייא הא דלולב דאורייתא ותפלה דרבנן לא מצית אמרת מדקתני מי שבא בדרך אלמא מתי' דבשאר הימים דמדרבנן היא דאי ס"ד בירוש' ראשון שהוא הורה כדכתיב ולקחתם לכם ביום הראשון וגו' מי שיר לסגוי באורחא אלא ש"מ (דמדרבנן בשאר הימים ינתנו: מתני' מי שדחה עבד או אשה או קטן מקרין אותו עונה אחריו מה שהן אומרים כו'. אמר רבא חשק שלמח על ר"ח

(א) נחלה דל"ל לעולם שזה לולב לתפלה וכו' ויבטו מפסק דרז' אשי לגטי קושיא קמיתא אחי ולא לתרוי' מיתא דרז' ספרא אמת חוק. (ג) נחלה דל"ל אלא ש"מ בשאר הימים דמדרבנן ינתנו.

ואף הן היו באותו הנס" אצל כהן לא על הנס אמרו: **רתה** ד' באיריה. שלל למד ואס למד תבא לו מאירה שמצוה את קונו לעשות שלוחים כאלה: עונה אחריו ה"ל. על כל דבר שהוא אומר והכי קתני לה צמסכת סוטה (דף ז'): כיצד אמרו ישראל שירה צים כגדול המקרא את ההלל והס עונין אחריו הללויה משה אמר אשירה לה' והס אומרים אשירה לה' משה אמר כי גאה גאה והס אומרים אשירה לה' אלמא דעל כל דבר ודבר קאמר דעונין הללויה: **צ"ע**. כל פסוק ופסוק וגוהו קן מפני שיש פרשה שכולה כפולה הודו תפלה וסוף יאמר נא שנתה פעמים קראתי יה עוניי במרחצו ה' לי ה' לי טוב לחסות טוב לחסות כצוני עבדי דתהימי ויהי לי לישועה קול רנה וישועה ימין ה' ימין ה' לא אמות ולמות לא נתניי פתחו לי שערי זה השער וגו' אצל מאודך ולמטה אינו (כופל"ב) והיינו דלמרינן לקמן (דף ל"ט). מוסיף לכפול מאודך ולמטה: **גמ'** באמת אמרו. כל באמת הלכה היא" ואין חולק דבדר: בן מברך אביו. צרכות המזון משהגיע לחינוך דחייב מדרבנן וצמסכת צרכות פרק מי שמתו (דף כ:). מוקים לה כגון שלל אכל אצו אלא כוית או כפילה דהוי שיעורא דרבנן דמדאורייתא לא מייחייב עד דשבע דכתיב ואלתל ושצעת וצרכת הלכך אחי מדרבנן ומפיק מדרבנן: שאשתו ובניו מברכין לו. דודאי מתמת שלל למד הוא:

הלכתא

הלכתא

רב אחא בר יעקב מממין ליה ומייתי ליה ואמר ⁸⁵⁴ גירא בעינא דשטנא. הא פרישנא ⁸⁵⁰ עליו אינו פוסק, אלא יגמור סעודתו ואח"כ מקדש. י"ל ⁸⁶⁰ דשאני התם כיון דעסוק בסעודות היום לא אתי לאתנושיי מקדוש וכיון שהתחיל לאכול בהשות כי היה חול ולא היה לו לקדש אין מטריחין אותו להפסיק סעודתו, משא"כ בזה שהגיע זמנו קודם שיתחיל לאכול ⁸⁶¹ כנ"ל. מיהו הא קי"ל התם ⁸⁵⁹ כשמואל דאמר שפוסק ופורס מפה ומקדש, וכדברירנא בדוכתא ⁸⁶².

הכא בי"ט שני ⁸⁶³ עסקינן דהוי דרבנן. פי' בחולו של מועד, דיקא נמי דקתני מי שבא בדרך. וק' דלמא הביאו ⁸⁶⁴ [בתוך התחום א"נ מחוץ לתחום] ע"י עירוב או ע"י בורגנין ⁸⁶⁵, וכ"ת דסתם בא בדרך כדרכו בחול משמע, הא ליתא, דאמרינן התם ⁸⁶⁶ השכים לצאת לדרך מביאין לו שופר ותוקע לולב ומנענע מגילה וקורא בה, ואילו שופר ליכא אלא ביום קדש ממש, ואפ"ה קתני השכים לצאת לדרך, והיינו בתוך התחום, או על ידי עירוב, או ע"י בורגנין, ובהא נמי איכא למימר הכי. וי"ל דסתם דרך אינו אלא חוץ לתחום וכדרכו בחול, וכי קתני התם השכים לצאת לדרך היינו משום לולב ומגילה, שאפשר ללכת בדרך, ולולב דקתני היינו בימי החול, א"נ דסתם כל דרך משמע ואפי' בתוך התחום, כההיא דהתם, מי' הכא מייתורא דמתני' דייקינן לה, דבשלמא התם אצטריך למתני השכים לצאת לדרך, כי מפני כן התירו לו לעשות דברים אלו משיעלה עמוד השחר, דבלא"ה לא שרי עד הנץ החמה, אבל

רב אחא בר יעקב מממין ליה ומייתי ליה ואמר ⁸⁵⁴ גירא בעינא דשטנא. הא פרישנא ⁸⁵⁰ עליו אינו פוסק, אלא יגמור סעודתו ואח"כ מקדש. י"ל ⁸⁶⁰ דשאני התם כיון דעסוק בסעודות היום לא אתי לאתנושיי מקדוש וכיון שהתחיל לאכול בהשות כי היה חול ולא היה לו לקדש אין מטריחין אותו להפסיק סעודתו, משא"כ בזה שהגיע זמנו קודם שיתחיל לאכול ⁸⁶¹ כנ"ל. מיהו הא קי"ל התם ⁸⁵⁹ כשמואל דאמר שפוסק ופורס מפה ומקדש, וכדברירנא בדוכתא ⁸⁶².

הא ⁸⁵³ גופא קשיא ⁸⁵⁴ אמרת נוטלו על שלחנו אלמא ⁸⁵⁴ פסיק. פי' שמפסיק סעודתו כדי ליטול לולב.

הדימיהו אם התחילו אין מפסיקין. פי' במסכת שבת ⁸⁵⁵ תנן לא ישב אדם לפני הספר סמוך למנחה עד שיתפלל, ולא למרחץ ולא לדין ולא לאכול, ואם התחילו אין מפסיקין.

ופרקינן ל"ק התם בדאיכא שהות ביום לכתחלה לא יסעוד עד שיתפלל, ואפ"ה אם התחיל לאכול אינו מפסיק, מכיון שיש שהות ביום להתפלל אחר שיגמור סעודתו, והכא כשאין שהות ביום ליטול לולב אחר שיגמור סעודתו, ולפיכך מפסיק. ואסיקנא דכל מצוה דאורייתא כגון לולב ביום ראשון ושופר וכיוצא בהם אע"פ שיש שהות ביום אם התחילו מפסיקין ⁸⁵⁶, אבל בכל מצוה דרבנן כגון תפלה ולולב ביום שני וכיוצא בהם, אי ליכא שהות ביום מפסיקין, ואם איכא שהות ביום לא יתחיל לאכול עד שיעשה מצותו ואם התחיל אינו פוסק. ואק"ל ⁸⁵⁷ והא קדוש היום דהוי דאורייתא כדאיתא בהדיא בברכות ⁸⁵⁸ נשים חייבות בקדוש היום דבר תורה ואפילו הכי אמר רבי

דהראיה היא ממה שאמרו בשבת שם דמפסיקין לק"ש. וכ"כ ההשלמה והביא רביה מסוגיין עיי"ש. 857 וכה"ק תוס' ד"ה מאי קושיא. 858 כ, ב. 859 בפסחים ק, א. 860 כעין זה כתבו התוס' בתירוצם השני, וע' ר"ן ומאירי. 861 צ"ע דהתם בק"ש משמע דהוי דומיא דרישא דלא ישב אדם לפני הספר סמוך למנחה עד שיתפלל וכו' ולא לאכול ואם התחילו אין מפסיקין, ואיירי אף אם התחיל לפני זמן מנחה, ולפי"ז הסיפא שאמרו מפסיקין לק"ש משמע דאיירי נמי אף אם התחיל לפני זמן ק"ש. ועי' ר"ן. 862 עי' בחידושים לפסחים צט, ב. 863 לפנינו: בי"ט שני דרבנן עסקינן. 864 צ"ל בא. (ותיבות "בדרך וק' דלמא הביאו" ליתא בכ"י ונראה שנשמט בגלל טעות הדומות שבא-בא). 865 עי' מאירי. 866 ברכות ל, א.

וכו', ונמצא ששאלתו האם הכין חד והכין חד האם הולכה והבאה חשיב כל אחד ואחד בפני עצמו א"כ צריך לנענע פעם אחת בהולכה ופעם אחת בהבאה ונענע שלישי בהורדה, ולצד דהכין והכין חד פירושו שהולכה והבאה חשובים לאחד, ולפי"ז מנענע בהולכה והבאה פעם אחת, וכדי שיתקיימו ג' נענועים נמצא שצריך לנענע אחד בהעלאה ואחד בהורדה, וע"ז כתב רבנו דהיאך יתכן דהולכה והבאה יצטרפו להיחשב אחד, והעלאה והורדה יחשבו לשנים. אלא שהלשון "ומעלה לבדה ולא במוריד" מגומגם. 849 כגי' כ"מ וכי"ב בדק"ס, עיי"ש אות ש שביאר את הנפק"מ בין גי' זו לגי' שלפנינו. 850 במתני'. 851 כמבואר בברכות מ, א עיי"ש. 853 מכאן עד ד"ה הכא בי"ט חסר בכ"י. 854 כגי' כ"מ בדק"ס. 855 ט, ב. 856 וכ"כ הר"ן, וכתב

א ממי פ"ו מהלכות לולב
הלכה י סג עין מד
טוש"פ אר"ת סמן תרנב
ספ"ג א:
ב ממי פ"ג מהלכות
טוטה הלכה י טוש"פ
אר"ת סמן תכ ספ"ג א:
ג ממי פ"ה מהלכות
בנות הלכה טו סג
עין פ"ו טוש"פ אר"ת סמן
קפ ספ"ג א:
ד ממי פ"ג מהלכות
טוטה הלכה י י יד:

שיבת ריב"ב

תנ"י יטול על
שולחנו לומר מפסיק
אכילתו ואוקימנא בגמי
בדליכא שהות ביום אבל
אי איכא שהות ביום אינו
מפסיק כדקתני סיפא לא
נטל שחרית יטול בין
הערבים שכל היום כשר
ללולב: מקורין אותו. וכן
הלל: ואם היה גדול
מקרא אותו עונה אחריו
הללויה. על כל דבר
ודבר שהוא אומר והכי
תנין לה בסוטה כגדול
המקרא את הלל והן
עונים אחריו הללויה משה
אמר אשירה לה' והם
אומרים אשירה לה' ומה
אמר כי גאה גאה ומה
אומריו אשירה לה' אלמא
על כל דבר דובר עונין
הללויה:

גמ' בן מברך לאביו.
כשהגיע לחינוך הדיב
מדובבן ובמס' ברכות
מדיק לה דאכל שיעורא
דרבנן כותב אר"ת כביצה אבא
לא כדי שפני דמי
מדובבן ומפי' דרבנן:
ממנהגא דהיללא.
שומעין בבתי כנסיות
שאין זו קריאת ראשונה
דמני' דתנן שריו עונין
הללויה על כל דבר דובר
כי בימי האמוראים תקנו
המנהג הזה ללמוד ממנו
הלכתא גיברתא:

הנהרות ציונים

מכ"ח וצ"ח פסחים
(א) ג"ב כל מקום שתמצא
במטה אורח הלכה למשה
בסיני (ורש"י) וכו'
פ"ב ה"א (גלוין רי"ף. כ"י
נ"י): (ב) ו"ב מהרי"ם:
(ג) ג"י ד"ת וכו' בכ"י:
(ד) מכ"י וכו' גיהה פ"ה
ומהרי"ם פ"י ג"י הדפוסים
ולפנינו: כלומר הקידוש
הוא מתחיל בסעודת שבת
ומתקן אותה: (ה) ג"י
מהרי"ם: (ו) ג"ב וקורין
ב"ח וכו' מהרי"ם:
(ז) מכ"י וכו' ברש"י:
(ח) נוסחא ישנה ב"ש וכן
ההל' כשהיה (ש"ס) וכן
ג"י מהרי"ם: (ט) מכ"י
נוסף: כולו: (י) ברש"י
בגמ': ב"ק או ב"ק אבין:
(יא) צ"ל ולפיכך (ב"ח):
(יב) ג"י ד"ת: (יג) ללולב
כצ"ל (ב"ח): (יד) ג"י:
ב"ש (ב"ח): (טו) ג"ב
משה אמר אשירה לה'
והם אומרים אשירה לה'
משה אמר כי גאה גאה
והם אומרים אשירה לה'
אלמא דעל כל דבר דובר
קאמר דענין הללויה
(ב"ח): (טז) החיוב דרבנן
כצ"ל וי"ב וכו' דלא אבל
אביו אלא כותב או כביצה
דחיי שיעורא:
(יז) ג"ב וכו' דברי"א:
(יח) ג"י וכו' דברי"א:
(יט) צ"ל מכאן (ב"ח):
(כ) ג"י מהרי"ם לענות
(ש"ס): (כא) תר"מ דברי"א:
(כב) צ"ל כולו (ב"ח):
(כג) ג"י מהרי"ם: (כד) ת"י
זבוח לא העריכו שומעין
וג"ב אלא שבוה החיוב
שלא כ"י (ב"ח ומהרי"ם):

לאוקמא מתניתין דהכא דליכא
לד'הוין מלוא מדרבנן עסקין
דקתני מי שבא דרך ואי ס"ד
למלוא מדרבנן היא אכריכין
תנן דיטול על שולחנו כלומר
דמפסיק הא איכא שהות דרבנן
לא מפסיק.

הלכך נקטינן דצמדי' דלא
מתייבז ציה אלא
מדרבנן כחפלה אפילו התחיל לצטר
דמטא זמן מיוציה כיון דאיכא
שהות צטר הכי אינו מפסיק
וצמדי' דמתייבז ציה מדאורייתא
ק"ש כל שהתחיל לאכול צטר
דמטא זמן מיוצא מפסיק אע"ג
דאיכא שהות צטר הכי והיינו דתנן
מפסיקין לק"ש.

ומיהו הני מילי דלאתחיל צטר
דמטא זמן מיוציה אי קמונן
לו דהיינו תלי שעה אצל התחיל
מקמי הכי אפילו דלאורייתא כיון
דאיכא שהות לא מפסיק דהא
קדוש היום דאורייתא הוא כדאיכא
צפרק מי שממו (ב"ר כ:): נשים
מייצות צקדוש היום דצר תורה

ואע"ג דצמס' ניר משמע דמדרבנן
לאסור יין מלוא כיון הרשות ואמרין
מושבע ועומד מסיני הוא פי' צממיה
הוא היינו לומר דעל היין הוא מדרבנן
דאורייתא היא כדמוכח היא דפרק מי
שמתו ואפ"ה תנן צפרק
לשבתות דברי ר' יהודה ר' יוסי
אומר אין מפסיקין כלומר אלא
גומר סעודתו ואח"כ מקדש והא ר' יוסי
לא פליג אמתני'
דמפסיקין לק"ש ולא אמתני' דהכא
דמפסיקין משום דלאתחיל מקמי
דמטא זמן מיוצא אין הלכה לא
כ"י יהודה ולא כ"י יוסי אלא פורס
מפה ומקדש התם

היינו טעמא משום דקידוש צמקום
סעודה ומקמי סעודה (אתחיל)
אכל צשאר מילי דאורייתא כי אתחיל
מקמי זמן מיוצא טובא אינו מפסיק
כל היכא דאיכא שהות וכצר כצמתי
זה צפרק יליאות השבת (ס' רע"ב)
צ"ס:

מי שהיה עבד או אשה או קטן
מקורין אותו. וכן היה עבד או
אשה או קטן והואיל ואין מוסיף
צדד אין מוסיף את הממוצי ידי
מוצמו הלכך עונה אחריו כל מה
שהוא אומר: ותבא לו בוארה.
מפני שלא למד שאילו למד לא היה
מקורין אותו כדרך הגדול לענות
אחריו כל מה שאומר. אבל כשהגדול
מקרא אותו והוא עונה אחריו
הללויה לא אמר שצבא עליו מארה
שדרך הגדול לקרותו אפילו לצקאיין:
ואם היה גדול מקרא אותו עונה
אחריו הללויה. רש"י ז"ל מפרש
שעל כל דבר דובר שהוא אומר בכל
ההלל כולו עונה אחריו הללויה
חוץ מראשי פרקים שצריך לומר
ראשי פרקים עצמן. ואחרים מפרשים
(מוס' לז: ד"ה מכאן) דצפרק
ראשון צלצד הוא שעונין הללויה
אכל צשאר כל פרק ופרק עונה
ראש פרקו ויתבאר עוד צמ"ג
(ד"ה הוא אומר הודו) צ"ס: 7:

גמ' ת"ר באמת אמרו. כל צממא
הלכה היא (צ"מ ס). ואין חולק
דצד: בן מברך לאביו. צממ"ג.
וצפ' מי שממו (ב"ר כ:):
שקלין וטריין אשה [תייבת] צממ"ג
דרבנן או דאורייתא ונפקא ואי
נפקא מנינה לאפקוי אחרים ידי
חובתן דאי דאורייתא נפקא ואי
דרבנן לא נפקא ואיחא למפשטא
מהא דאשה מצרכת לבעלה ומוציאתו
אלמא אלתמא דמתייבז מדאורייתא
דך מתניתא לאו צעונה אחרים
מה שהן אומרים היא כגונה דמתני'
אלא צשומע ושותק ודאי דליתמא
דלכלל צעלה שיעורא דרבנן דמתייבז
צממ"ג מדרבנן צלחוד ואחי דרבנן
ומפיק דרבנן. ולהך דאוקימתא כי
קתני

בן מצרך לאביו היינו צן שהגיע
לחנוך דחיוציה מדרבנן אכל למאי
דקי"ל דאשה מצוית מדאורייתא
מתוקמתא כפשטא צבן גדול
ודלכלל איחו שיעור דאורייתא
ואתו הני ומפיק ליה. ומשום
הכי תנא תנא לו מארה דהא ודאי
שלא צימון היא דאשה לאו

צת זימון (ב"ר כ: מה). וכיון שכן
על כרחיך מפני שלא למד הוא שאם
למד אין לו לצאת צצרכת אחרים
שהרי מלוא ליתלק (שם מה): וכ"ש
אם למד ולא שמע למנות חכמים
שאמרו מלוא ליתלק אלא רלח
לצאת צצרכתן של אלו שצבא לו
מארה:

אמר רבא הלכתא גברתא
הלכות גברתא. הלכות
דבנן שהו אומר וכו'
מני לה צמס' סוטה (ב:)
כ"ל אמרו ישראל
שירה (ל) גדול המקרא
את ההלל וכו' עונין אחריו
הללויה (ל): גמ' בן. מקורין
אותו. וכן היה גדול מקרא
אותו עונה אחריו הללויה
משה אמר אשירה לה' והם
אומרים אשירה לה' ומה
אמר כי גאה גאה ומה
אומריו אשירה לה' אלמא
על כל דבר דובר עונין
הללויה:

וקאמר רבא ממנהג של עכשיו
אנו למדין מה היא עיקר תקנת
קריאת ההלל כשמתקומו
תחלה לפי שהכל צידין צקריאתו
ואין הכל צקאיין צו ותקנו
שיהא אחד קורא והכל שומעין
ועונים אחריו הללויה וראשי
פרקים ועכשיו שהכל צקאיין
וקורין אותו (הכל) [כולן]
ואעפ"כ הן עונים פעמיים
הללויה והודו ואנא מכאן אנו
למדן מה תקנו הראשונים
לענות לצקאיין ולמי שאינן צקאיין.
וצמקומו של רבא היו נוהגין
מנהג זה המוכיח מתוך מיתריה
ומה שאין אנו נוהגין כן הוא
משום דמנהגא קרי ליה והיכא
דנהוג נהוג והיכא דלא נהוג
לא נהוג:

הוא אומר הללויה והם אומרים
הללויה מוכאן שצמצוה לענות
הודו אחריו ופוחא הללויה
ואנו שומקין ועונין אחריו
הללויה והוא שומקין ופוחא
הללויה וראשי פרקים ועכשיו
שהכל צקאיין וקורין אותו
(הכל) [כולן] ואעפ"כ הן עונים
פעמיים הללויה והודו ואנא
מכאן אנו למדן מה תקנו הראשונים
לענות לצקאיין ולמי שאינן צקאיין.
וצמקומו של רבא היו נוהגין
מנהג זה המוכיח מתוך מיתריה
ומה שאין אנו נוהגין כן הוא
משום דמנהגא קרי ליה והיכא
דנהוג נהוג והיכא דלא נהוג
לא נהוג:

הוא אומר הללויה והם אומרים
הללויה מוכאן שצמצוה לענות
הודו אחריו ופוחא הללויה
ואנו שומקין ועונין אחריו
הללויה והוא שומקין ופוחא
הללויה וראשי פרקים ועכשיו
שהכל צקאיין וקורין אותו
(הכל) [כולן] ואעפ"כ הן עונים
פעמיים הללויה והודו ואנא
מכאן אנו למדן מה תקנו הראשונים
לענות לצקאיין ולמי שאינן צקאיין.
וצמקומו של רבא היו נוהגין
מנהג זה המוכיח מתוך מיתריה
ומה שאין אנו נוהגין כן הוא
משום דמנהגא קרי ליה והיכא
דנהוג נהוג והיכא דלא נהוג
לא נהוג:

לצקאיין: הוא אומר הללויה (ל)
הוא אומר הללויה והם אומרים
הללויה מוכאן שצמצוה לענות
הודו אחריו ופוחא הללויה
ואנו שומקין ועונין אחריו
הללויה והוא שומקין ופוחא
הללויה וראשי פרקים ועכשיו
שהכל צקאיין וקורין אותו
(הכל) [כולן] ואעפ"כ הן עונים
פעמיים הללויה והודו ואנא
מכאן אנו למדן מה תקנו הראשונים
לענות לצקאיין ולמי שאינן צקאיין.
וצמקומו של רבא היו נוהגין
מנהג זה המוכיח מתוך מיתריה
ומה שאין אנו נוהגין כן הוא
משום דמנהגא קרי ליה והיכא
דנהוג נהוג והיכא דלא נהוג
לא נהוג:

בן מצרך לאביו היינו צן שהגיע
לחנוך דחיוציה מדרבנן אכל למאי
דקי"ל דאשה מצוית מדאורייתא
מתוקמתא כפשטא צבן גדול
ודלכלל איחו שיעור דאורייתא
ואתו הני ומפיק ליה. ומשום
הכי תנא תנא לו מארה דהא ודאי
שלא צימון היא דאשה לאו

צת זימון (ב"ר כ: מה). וכיון שכן
על כרחיך מפני שלא למד הוא שאם
למד אין לו לצאת צצרכת אחרים
שהרי מלוא ליתלק (שם מה): וכ"ש
אם למד ולא שמע למנות חכמים
שאמרו מלוא ליתלק אלא רלח
לצאת צצרכתן של אלו שצבא לו
מארה:

אמר רבא הלכתא גברתא
הלכות גברתא. הלכות
דבנן שהו אומר וכו'
מני לה צמס' סוטה (ב:)
כ"ל אמרו ישראל
שירה (ל) גדול המקרא
את ההלל וכו' עונין אחריו
הללויה (ל): גמ' בן. מקורין
אותו. וכן היה גדול מקרא
אותו עונה אחריו הללויה
משה אמר אשירה לה' והם
אומרים אשירה לה' ומה
אמר כי גאה גאה ומה
אומריו אשירה לה' אלמא
על כל דבר דובר עונין
הללויה:

וקאמר רבא ממנהג של עכשיו
אנו למדין מה היא עיקר תקנת
קריאת ההלל כשמתקומו
תחלה לפי שהכל צידין צקריאתו
ואין הכל צקאיין צו ותקנו
שיהא אחד קורא והכל שומעין
ועונים אחריו הללויה וראשי
פרקים ועכשיו שהכל צקאיין
וקורין אותו (הכל) [כולן]
ואעפ"כ הן עונים פעמיים
הללויה והודו ואנא מכאן אנו
למדן מה תקנו הראשונים
לענות לצקאיין ולמי שאינן צקאיין.
וצמקומו של רבא היו נוהגין
מנהג זה המוכיח מתוך מיתריה
ומה שאין אנו נוהגין כן הוא
משום דמנהגא קרי ליה והיכא
דנהוג נהוג והיכא דלא נהוג
לא נהוג:

הוא אומר הללויה והם אומרים
הללויה מוכאן שצמצוה לענות
הודו אחריו ופוחא הללויה
ואנו שומקין ועונין אחריו
הללויה והוא שומקין ופוחא
הללויה וראשי פרקים ועכשיו
שהכל צקאיין וקורין אותו
(הכל) [כולן] ואעפ"כ הן עונים
פעמיים הללויה והודו ואנא
מכאן אנו למדן מה תקנו הראשונים
לענות לצקאיין ולמי שאינן צקאיין.
וצמקומו של רבא היו נוהגין
מנהג זה המוכיח מתוך מיתריה
ומה שאין אנו נוהגין כן הוא
משום דמנהגא קרי ליה והיכא
דנהוג נהוג והיכא דלא נהוג
לא נהוג:

לצקאיין: הוא אומר הללויה (ל)
הוא אומר הללויה והם אומרים
הללויה מוכאן שצמצוה לענות
הודו אחריו ופוחא הללויה
ואנו שומקין ועונין אחריו
הללויה והוא שומקין ופוחא
הללויה וראשי פרקים ועכשיו
שהכל צקאיין וקורין אותו
(הכל) [כולן] ואעפ"כ הן עונים
פעמיים הללויה והודו ואנא
מכאן אנו למדן מה תקנו הראשונים
לענות לצקאיין ולמי שאינן צקאיין.
וצמקומו של רבא היו נוהגין
מנהג זה המוכיח מתוך מיתריה
ומה שאין אנו נוהגין כן הוא
משום דמנהגא קרי ליה והיכא
דנהוג נהוג והיכא דלא נהוג
לא נהוג:

בן מצרך לאביו היינו צן שהגיע
לחנוך דחיוציה מדרבנן אכל למאי
דקי"ל דאשה מצוית מדאורייתא
מתוקמתא כפשטא צבן גדול
ודלכלל איחו שיעור דאורייתא
ואתו הני ומפיק ליה. ומשום
הכי תנא תנא לו מארה דהא ודאי
שלא צימון היא דאשה לאו

צת זימון (ב"ר כ: מה). וכיון שכן
על כרחיך מפני שלא למד הוא שאם
למד אין לו לצאת צצרכת אחרים
שהרי מלוא ליתלק (שם מה): וכ"ש
אם למד ולא שמע למנות חכמים
שאמרו מלוא ליתלק אלא רלח
לצאת צצרכתן של אלו שצבא לו
מארה:

אמר רבא הלכתא גברתא
הלכות גברתא. הלכות
דבנן שהו אומר וכו'
מני לה צמס' סוטה (ב:)
כ"ל אמרו ישראל
שירה (ל) גדול המקרא
את ההלל וכו' עונין אחריו
הללויה (ל): גמ' בן. מקורין
אותו. וכן היה גדול מקרא
אותו עונה אחריו הללויה
משה אמר אשירה לה' והם
אומרים אשירה לה' ומה
אמר כי גאה גאה ומה
אומריו אשירה לה' אלמא
על כל דבר דובר עונין
הללויה:

וקאמר רבא ממנהג של עכשיו
אנו למדין מה היא עיקר תקנת
קריאת ההלל כשמתקומו
תחלה לפי שהכל צידין צקריאתו
ואין הכל צקאיין צו ותקנו
שיהא אחד קורא והכל שומעין
ועונים אחריו הללויה וראשי
פרקים ועכשיו שהכל צקאיין
וקורין אותו (הכל) [כולן]
ואעפ"כ הן עונים פעמיים
הללויה והודו ואנא מכאן אנו
למדן מה תקנו הראשונים
לענות לצקאיין ולמי שאינן צקאיין.
וצמקומו של רבא היו נוהגין
מנהג זה המוכיח מתוך מיתריה
ומה שאין אנו נוהגין כן הוא
משום דמנהגא קרי ליה והיכא
דנהוג נהוג והיכא דלא נהוג
לא נהוג:

הוא אומר הללויה והם אומרים
הללויה מוכאן שצמצוה לענות
הודו אחריו ופוחא הללויה
ואנו שומקין ועונין אחריו
הללויה והוא שומקין ופוחא
הללויה וראשי פרקים ועכשיו
שהכל צקאיין וקורין אותו
(הכל) [כולן] ואעפ"כ הן עונים
פעמיים הללויה והודו ואנא
מכאן אנו למדן מה תקנו הראשונים
לענות לצקאיין ולמי שאינן צקאיין.
וצמקומו של רבא היו נוהגין
מנהג זה המוכיח מתוך מיתריה
ומה שאין אנו נוהגין כן הוא
משום דמנהגא קרי ליה והיכא
דנהוג נהוג והיכא דלא נהוג
לא נהוג:

לצקאיין: הוא אומר הללויה (ל)
הוא אומר הללויה והם אומרים
הללויה מוכאן שצמצוה לענות
הודו אחריו ופוחא הללויה
ואנו שומקין ועונין אחריו
הללויה והוא שומקין ופוחא
הללויה וראשי פרקים ועכשיו
שהכל צקאיין וקורין אותו
(הכל) [כולן] ואעפ"כ הן עונים
פעמיים הללויה והודו ואנא
מכאן אנו למדן מה תקנו הראשונים
לענות לצקאיין ולמי שאינן צקאיין.
וצמקומו של רבא היו נוהגין
מנהג זה המוכיח מתוך מיתריה
ומה שאין אנו נוהגין כן הוא
משום דמנהגא קרי ליה והיכא
דנהוג נהוג והיכא דלא נהוג
לא נהוג:

מן האסקופה שהיא רה"י דאורייתא ³⁶⁶ דהא אית לה שתי מחיצות והדלת שהיא נעולה שהיא לה כמחיצה שלישית וקא מפיך לרה"ר. ואי כרמלית עוברת לפניו קסבר רב דאף הוא אסור להשתמש מן האסקופה שהיא כרמלית דרבנן לכרמלית גמורה, דהכי סבירא להו לאמוראי בפ' הדר עם הנכרי ³⁶⁷ גבי סלע שבים גבוה עשרה ורחב ארבעה שהוא יותר מבית סאתים, דאמרינן התם דאסור לטלטל ממנו לים ומן הים לתוכה. ורב אשי דאוקמה באסקופת בית שהיא מקורה כולה בשתי קיריות ופתח פתוח כלחוץ בזמן שכרמלית גמורה עוברת לפניו, דקסבר דמותר לטלטל מכרמלית דרבנן לכרמלית גמורה. כדאיתא התם בפרק הדר בההיא דסלע שבים שכתבנו. וא"ת לענין שמעתין אמאי לא אוקמה במבוי הניתר בלחי ובפתוח לרשות הרבים [דהשתא] מותר להשתמש בין הלחיים ודרב חמא בר גוריא בפתוח לכרמלית דמצא מין את מינו ונייעור, דהכי אוקמה רבא בפ"ק דעירובין ³⁶⁸. י"ל משום דסבירא ליה דאי בפתוח לרשות הרבים, אפי' פתח נעול כלפנים דסתמא קאמר, וכבר כתבתיה שם במקומה בפ"ק דעירובין ³⁶⁹ בס"ד.

כגון עמוד ברה"י גבוה עשרה ורוחב ארבעה אסור לכתף עליו גזירה משום תל ברה"ר. מסתברא לי דדוקא בחצר השותפין והוא שלא עירבו, ומשום דדמיא קצת לרה"ר שאסור להכניס ולהוציא ממנה ומן הבתים לתוכה, אבל ברה"י של אדם א' א"נ בחצר השותפין ועירבו לא. ואינו נראה כן מדברי רש"י ז"ל במסכת עירובין ³⁷⁰. וכבר כתבתיה בארוכה במקומה בעירובין בפרק כל גגות ³⁷¹ בס"ד.

[ט, ב] רב אחא בר יעקב אמר לעולם פמוך למנחה גדולה ובתספורת דידן גזירה שמא ישבר

אסקופ' בדאית בה ארבעה. ובפ' בתרא דעירובין בשמעתא דשערי גינה ³⁶⁰ קרי לה לאסקופה כרמלית, אלמא סתמא רחבה ארבעה היא. ולעיל ³⁶¹ נמי הכי משמע, מדאקשינן האי אסקופה היכי דמי אי אסקופת רשות היחיד כו' אי אסקופת רה"ר אי אסקופת כרמלית דאלמא סתמן ארבעה הן. ודאקשינן נמי וכי תימא בדלית ביה ארבעה הכי מוכח. והלכך רב יהודה נמי ניחא ליה לאוקומה הכי וכדמשמע להו מעיקרא דאי היה מוקי לה בדלית בה ארבע הוה משמע דבדאית ליה לא הוה משכח להו פתרי. ומיהו מה שפירש הוא ז"ל דפתח פתוח כלפנים דקתני דוקא מחודה החיצון של קורה ולפנים קאמר לא מחוור. דבהדיא גרסי בירושלמי ³⁶² כל זמן שהפתח פתוח כולה כלפנים. ולישנא ודאי הכי משמע, וטעמא דהואיל והותרה מקצתה הותרה כולה, דהא איכא היכרא טובא דמופרשת היא כולה מרה"ר או מן הכרמלית העוברת לפניו ולא אתי לאפוקי לחוץ ³⁶³. ומורי הרב ז"ל ³⁶⁴ פירש דמעיקרא הוה משמע לן דאיירי בין באסקופת בית בין באסקופת מבוי, ובשאינן ברחבה ד'. ואקשינן אי אסקופת מבוי הניתר בלחי אפי' פתח פתוח אמאי כלפנים, ולפיכך קאמר רב יהודה הכא באסקופת מבוי ^{אצ"ר החסיד} עסקינן ובשהכשירו בקורה וקיריו כלפי פנים. והא דלא אוקמה במקורה כלו' ³⁶⁵ ואפ"ה פתח נעול כלחוץ הואיל ואין ברחבה ארבעה, משום דפתח נעול כלחוץ משמע שמותר לטלטל מן האסקופה שתחת הקירוי לחוצה לה שאינו מקורה, לפי ששניהם כרמלית מדרבנן ורה"י מן התורה. ואי במקורה כולה אי נמי כשהקירוי כלפי חוץ לא מתקמא ליה לרב. דמאי אמרת בזמן שהפתח נעול כלחוץ ומותר להשתמש עם הרשות העובר' לפניו, הא לא אפשר דאי רה"ר עוברת לפניו הא קא מפיך

ש"ג, א. והתוס' בד"ה אע"ג דלא כהרמב"ם פי"ד מהל' שבת ה"א ופי"ז ה"ט דלא מקרי רה"י מהתורה אלא בארבע מחיצות. ועיין בבה"ל סי' שס"ג ס"א שהאריך בביאור שיטות הראשונים בזה. ³⁶⁷ עירובין סז, ב. ³⁶⁸ ט, א וכן הקשו התוס' בד"ה תוך, הרמב"ן, הר"ן, החי' המיוחסים לר"ן והמאירי. ³⁶⁹ שם בד"ה התם. ³⁷⁰ צא, א בד"ה וקרפיות. ³⁷¹ עדיין לא נדפסו חידושי רבינו לפרק זה. אולם הריטב"א שם מביא שיטה זו

³⁶⁰ קא, ב. ³⁶¹ ח, ב. ³⁶² פרקין ה"א. ³⁶³ כשיטת רש"י כתב גם הרא"ש (עיין ק"נ אות ש שדייק כך) והר"ן. ושיטת בעה"מ, הרמב"ן, הריטב"א, החי' המיוחסים לר"ן בשם הרא"ה ורבינו יונתן, והמאירי כשיטת רבינו דכשהפתח פתוח אף מה שחוץ לקורה מותר, וכ"כ רבינו בעבוה"ק ש"ג, א. ועיין במהרש"א בד"ה אמר שכתב דכן שיטת התוס'. ³⁶⁴ רבינו יונה, ולא זכינו לפירושו למס' שבת. ³⁶⁵ צ"ל: כולה. ³⁶⁶ וכ"כ רבינו בעבוה"ק

הזוג. ולענין פסק הלכה הרב אלפסי ז"ל³⁷² פסק הלכה כהאי לישנא דרב אחא בר יעקב, וכן פסק מורי הרב ז"ל³⁷³. אבל הר"ז הלוי³⁷⁴ כ' דעיקרא דמלתא כל"ק בגמרא דהו מוקי לה למתני' במנחה קטנה ובסעודה קטנה, דעד כאן לא דייקנין עלה ולא נדינן מינה אלא מדר' יהושע בן לוי דאמר אסור לטעום כלום עד שיתפלל, וההיא דרבי יהושע בן לוי הא אידחיא לה מהלכתא במסכת ברכות בהדיא, דאמרי' התם בדוכתא³⁷⁵ ולית הלכתא כריב"ל. והלכך מתניתין כפשטה שמעי' לה דסמוך למנחה גדולה הא איכא שהות טובה ואפילו סעודה גדולה שריא, ונראין דבריו. ואלא מיהו אפשר דסעודה גדולה דהיינו סעודת אירוסין ונשואין וכיוצא בה אפי' סמוך למנחה גדולה אסורה משום שכרות, וכטעמא דאמרינן לקמן גבי תפלת ערבית למ"ד חובה דאפילו שרי המיינה מטרחי' ליה, ומשום דבלילה שכרות שכיחא ואע"ג דאיכא שהות טובה דהא מתפלל והולך כל הלילה, ואפי' התיר חגורו מפסיק, ומיהו אם התחיל לאכול מסתברא שאינו מפסיק בין בסעוד' גדולה בין בערבית אפי' למ"ד תפלת ערבית חובה, דלמיסר המיינה דליכא טירחא כולי האי הוא דאמרו דמטרחי' ליה אבל כשהתחיל באכילה לא אמרו³⁷⁶. ותדע לך מדאקש' עלה דההיא למאן דאמר חובה מטרחי' ליה, והא תנן אם התחילו אין מפסיקין ואמר רב משיתיר חגורו, ול"ל לאורוכיה כולי האי ולא תויי הא דאמר רב משיתיר חגורו ממתני' גופא איכא לאקשוויי דקתני ואם התחילו אין מפסיקין, אלא דאי לאו הא דאמר מר משיתיר

[יא, א] מהא דאמר רב אשי לזויה מר וליפרע. איכא למשמע דאפילו קבל עליו תענית ואמר יום זה לוח ופורע, דאי לא היכי אמר ליה להדיא לזויה דמנא ליה דלא אמר יום זה. וכ"כ הראב"ד במסכת תענית³⁸¹. אבל שמעתי שאין כן דעת

בשם רבותיו (ונראה שכוונתו לרבינו) וכ"כ רבינו בעבוה"ק ש"ג, ב. וכ"כ המאירי בסוגיין בשם גדולי נרבוניה. 372 בסוגיין, וכ"כ הרמב"ן במלחמות וכתב שכן נהגו הגאונים בכ"מ, וכ"כ התור"ד, וכ"פ הרמב"ם פ"ו מהל' תפלה ה"ה והמחבר בשו"ע אור"ח סי' רלב ס"ב. 373 רבינו יונה, הו"ד גם ברא"ש סי' יח ובטור סי' רלב ובש"ג בסוגיין. 374 בעה"מ בסוגיין, והו"ד גם בר"ן. וכן פסק רמ"א שם. ועיין בפנ"י שהביא ראיה מהגמ' לשיטה זו. 375 כת, ב. 376 כ"כ גם המאירי, וכ"פ רמ"א סי' רלה ס"ב. ועיין בשעש"צ (סי' רלב אות יג). 377 כשיטת התוס' בד"ה בתספורת, ובחי' המיוחסים לר"ן כתב דלפ"ז אם התחיל סמוך למנחה קטנה דמפסיק, וכ"כ הראשונים בדעת ר"ת. ועיין בפנ"י ובהגהות רעק"א

(סי' רלב על המג"א סק"ט) מה שתמהו ע"ז. וברא"ש ברכות פ"ד סי' יא כתב דגם סמוך למנחה קטנה מותר להתחיל בסעודה קטנה. וכ"כ הטור שם והו"ד ברמ"א שם. 378 לח, א. 379 וכ"כ הר"ן כאן ובסוכה לח, א, הרא"ש, המרדכי סי' רכד, הראב"ד פ"ב מהל' ק"ש ה"ה וכ"פ בשו"ע סי' רלה ס"ב, ובראש יוסף כתב שכ"ד רש"י במשנה בד"ה מפסיקין. ובמשנ"ב (סי' ע סק"ג) כתב שכן הסכמת רוב האחרונים, ודלא כהרמב"ם בפ"ב מהל' ק"ש ה"ה, ועי"ש בכ"מ. 380 רבינו יונה והו"ד גם בר"ן. 381 הו"ד בר"ן בסוגיין, בחי' המיוחסים לר"ן, ובראשונים במס' תענית יב, ב. וכ"ד המרדכי סי' רלב, והריטב"א בסוגיין ובנדרים סו, א בד"ה גרסי' ובתענית שם. ובאו"ז הל' תענית סי' ת"ז כתב שכן

התחילו אין מפסיקי' מיירי אפי' בסעודה גדולה ובתחלת דין³⁶, אליו³⁷ דאיהו קאמר דרישא דאין מתחילים מיירי אפי' בסעודה קטנה ואפי' בגמר דין. אבל יש בירוש'³⁸ כדברי ריז"ל, ר' יהושוע בן לוי הוה מפקד לתלמידוי אי אית לכון אריסתון ומטא יומא לשית שעין צלו מנחתא והדר תפקו³⁹ ע"כ. ופי' ארסותן סעודה גדולה בלשון יוני⁴⁰. והגאונים ז"ל פסקו הלכה כלישנא קמא⁴¹ דרב אחא לחומר'. וא"ת והא כלה שקלא וטריא אליבא דר' יהושוע בן לוי, דמשום (תיתיא) קושיא דמקשי' [א] ממריה עבדי' כל הני אוקמתי, ואלו בפרק תפלת השחר⁴² אמרי' דלית הילכת' כריב"ל. וי"ל דסברא דתלמוד' הוא לאוקמי מתני' דאיתניא סתמא בכל מנחה ואפי' במנחה גדולה⁴³, אלא דמעיקרא אתינא למפרך אי תהוי מתני' תיובתיה דריב"ל, ואנן פרקי' דלא קשיא עליה (ד)מתני', [ד]מתני' ודאי במנחה גדולה היא, והלכך (כל) פסק הלכה דלכתחלה אין מתחילים ואפי' סמוך למנחה גדולה, ואם התחיל אין מפסיקים כשיש שהות ביום, ואפי' אחר שהגיע זמן המנחה קטנה, וכן עיקר ושלא כדברי ריז"ל.

כיון דשרי' ליה המייניה לא מטרחי' ליה. פרי' ז"ל⁴⁴ ואע"ג דלמאן דאמר רשות לאו דוקא רשות גמור, אלא לומר דלא (הפ') [הוין] חובה אבל לעולם מצוה איכא, דהא יעקב אבי' תיקנה, אומ⁴⁵ כיון דלאו חובה היא לגמרי לא מטריחינן ליה, כיון שיש שהות בלילה להתפלל⁴⁶.

למדין מן הכללות אע"פ שנאמר בהם חוץ²⁶. ויש שפי' ²⁷ שאף ר"מ לא אמר בשתי רשיות דח' גברא אלא בעמוד העומד בחצר השותפים או במבוי שלא עירבו, דהשתא איכא למיגזר גבי תל בר"ה דהא חזו דבית וחצר או בית ומבוי. שתי רשיות ואסורים זה עם זה ואפ"ה משנת]משים מן המבוי או מן החצר לעמוד, דאלמא עמוד אינו חולק לעצמו כשהוא בתוך רשות אחרת. ודברים של טעם הם. וגם רש"י ז"ל פי' כאן²⁸, אן]סור לכתף עליו מן החצרות. אבל לא משמע הכי מסוגיין, דהכא אוקימנא רישא באסקופת בית או אסקופת מבוי שעירבו, ובדידיה מיירי סופא מסתמ', ע"פ²⁹ כל הגגות פרש"י ז"ל³⁰ בהדיא דהא דר' מאיר איתא אפי' בשתי רשיות דחד גברא, וכן דעת רכותינו בעלי התוס'³¹.

[ט,ב] גמר' לעולם אל ישב אדם סמוך למנחה גדולה. פוסק ר"י ז"ל כי האי אוקמתא³², ולא כאוקמת' דרב אחא בר יעק' דאוקמה אפי' בתספורת דידן ובסעודה קטנה, דהנהו חששות רחוקות נינהו ששייכת³³ הזוג וכולהו אידך, ועוד דסוגיין לקמן³⁴ דאמרי' מאימת התחלת הדין משיתעטפו הדיינין לא שייך לאוקמתא דרב אחא דאוקמה בגמר דין³⁵, וכן הא דאמרי' דהתחלת סעודה (משיעור) [מ]שיתיר חגורה לא שייכא מסתמא אלא בסעודה גדולה. וזו אינה ראייה, דמודה רב אחא דכי קתני סופא ואם

ה"א, והוכח גם בתורא"ש בסוגין. 39 נדצ"ל: תסקו', ועיי"ש בירושלמי. ובתורא"ש הקשה ממימרא דריב"ל הכא ות' דהתם מיירי בסעודה גדולה במנחה גדולה והכא בסעודה קטנה במנחה קטנה. 40 ע' ויקרא רבה פי"ג, ג' ובערוך ערך אריסטון א. 41 צ"ל: בתרא. הרמב"ן במלחמות כתב שכן פסק הר"ח כאן (וכ"מ בפיר"ח שלפנינו), וכן פסקו הר"ף והרמב"ם פ"ו מהל' תפילה ה"ה וכן הכריע השו"ע בסי' רלב ס"ב. 42 ברכות כתב. 43 ובוה נחלקו המחמירים עם בעה"מ, שרבנו הזכיר דעתו בסוף הדבור, דלבעה"מ פשיטא דמתני' משמע דוקא במנחה קטנה דהא במנחה גדולה איכא שהות טובא וכו' ולמחמירים משמע סתמא דמתני' אף במנחה גדולה כמש"כ רבנו. 44 בתור"ה למ"ד והו"ד בר"ן. 45 צ"ל: מ"מ. 46 וברא"ש ברכות פ"ד סי' ב משמע דלמ"ד ת"ע רשות לא מטרחי' ליה פירוש דמבטל התפילה לגמרי (ועי' מה שהביא שם מהירושלמי) וכן משמע קצת בתוס' בסוגין ד"ה למ"ד, וע"ע תוס'

26 ערוכין כז,א. 27 הרשב"א כאן ובעה"ק (ג,ב), והביאו רבנו בערוכין שם בשם "רכותי שיחיו". 28 ד"ה כגון. 29 צ"ל: ובפ'. 30 שם צא, ד"ה וקרפיפות. 31 וכ"כ רבנו בערוכין שם, ור' בעה"ק (ג,ב). 32 וכ"פ תוד"ה בתספרת, ר"ת בשו"ת ספר הישר סי' מח (וכן כתבו בשמו המרדכי בפירקין סי' רכה, תורא"ש והגמ"י פ"ו מהל' תפילה סק"ז), וכ"כ הרא"ש בסי' יז בשם ר"ת ור"י, ור' בטור סי' רלב שנחלקו ר"ת ור"י לענין סעודה קטנה בזמן מנחה קטנה. 33 צ"ל: שישבר. 34 י,א. 35 ר"ת בתשובה הנ"ל הבר"ר זו לשיטתו ודחאוה, כרבנו בסמוך, תוד"ה בתספרת והרא"ש בסי' יז. 36 וכן משמע בתוס' ורא"ש הנ"ל שלר' אחא בר יעקב אין מפסיקין אפילו בסעודה גדולה (וכמ"ש הב"ח והפרישה בסי' רלב בשיטת הר"ף שפסק כר' אחא) וכן הוכיח מדבריהם הגר"א בח"מ סי' ה סק"ט לענין התחלת דין. וע"ע במ"ב סי' רלב סק"ד ובשעה"צ שם. 37 צ"ל: אלא. 38 ברכות פ"ד